UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Moralis

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

V. De præceptis utriusque legis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38935

Visual Library

vlorem veteri, juxta illud Christi *Matth. 11.* Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, &c. jugum enim meum suave est, & onus meum leve. Quare dicendum est, Doctorem Angelicum in priori sensu loquutum; ut etiam ex eo suaderi potest, quia ille 1, 2. *quæst. 106. art. 1.* docet id quod præcipuum est in lege nova, esse gratiam Spiritus sancti in cordibus scriptam: quod vero secundarium est in ea, esse scripta, seu ea quæ traduntur nobis ut credenda, vel agenda.

CAPUT V.

De præceptis utriusque legis.

RESOLUTIO I. *In veteri lege erant præcepta moralia, & cæremonialia, & judicialia.*] PRIMA PARS PROBATUR, à S. Thoma 1. 2. *quæst. 99. art. 2.* quia sicut lex humana tendit ad constituendam amicitiam inter homines, ita intentio legis divinæ est, constituere amicitiam inter Deum & homines; cumque similitudo sit causa amoris, debent homines esse boni, ut amicitiam ineant cum Deo, qui optimus est: quare oportuit in veteri lege, dari præcepta de actibus virtutum moralium, per quos homines fiant boni.

Secunda pars ostenditur ex artic. 3. nam lex divina principaliter instituta est, ad ordinandum homines in Deum: homines autem ordinantur in Deum, non tantum per interiores actus mentis, qui sunt credere, sperare, & amare, sed etiam per exteriora quædam opera, quibus homo divinam servitutem profitetur. Quare congruum fuit ut darentur præcepta, non tantum de actibus internis, sed etiam de operationibus seu cæremoniis externis, quibus Deus colendus esset. Unde quamvis colere Deum, ut est actus virtutis, pertineat ad præceptum morale; quod tamen Deus colatur talibus hostiis aut talibus muneribus, hoc spectat ad præcepta cæremonialia.

Tertia pars suadetur, ex art. 4. nam ad legem divinam pertinet, homines ordinare ad Deum, & inter se; cumque lex naturæ utrumque præstet in communi, oportet ut utrumque determinetur per legem divinam, vel humanam. Sicut igitur determinatio communis præcepti, de cultu divino, fit per præcepta cæremonialia; ita determinatio præcepti communis, de justitia observanda inter homines, determinatur per præcepta judicialia.

RESOLUTIO II. *Præcepta omnia moralia pertinent aliquo modo ad legem naturæ, & reducuntur ad præcepta decalogi, quæ convenienter numerari, & ordinari solent.*] PRIMA PARS probatur ex S. Thoma *1. 2. quæst. 100. art. 1.* quia sicut omne judicium rationis speculativæ procedit à naturali cognitione primorum principiorum; ita etiam omne judicium rationis practicæ, quæ est regula humanorum actuum, procedit ex quibusdam principiis naturaliter cognitis, sed diversimodè. Nam quædam sunt in humanis actibus adeò explicita, quod statim cum modica consideratione possunt approbari, vel reprobari per illa communia & prima principia: ut non esse occidendum; non furandum, &c. & hæc sunt absolutè de lege naturæ. Quædam verò sunt, ad quorum judicium requiritur multa consideratio diversarum circunstantiarum, quas considerare diligenter non est nisi sapientum, quale est illud; coram cano capite consurge, &c. & hæc ita sunt de lege naturæ, ut tamen indigeant disciplina, qua minores à sapientibus instruantur. Quædam tandem sunt, ad quæ dijudicanda indiget homo instructione divina, sicut est illud; non facies tibi sculptile, &c.

Secunda pars suadetur ex art. 3. nam illa præcepta ad Decalogum pertinēt, quorum notitiam habet homo per seipsum à Deo, cujusmodi sunt illa quæ statim ex primis principiis communibus, aut ex fide divinitus infusa innotescunt. Unde inter præcepta Decalogi, nec computantur præcepta communia & per

se nota,

se nota, nec ea quæ non nisi per disciplinam sapientum proveniunt à Deo ad populum. Utraque tamen quodammodo continentur in præceptis Decalogi; priora quidē, sicut principia in conclusionibus proximis posteriora vero, sicut cōclusiones in principiis.

Tertia pars ostenditur ex art. 5. Nam præcepta legis divinæ ordinant homines ad quandam communitatem hominum sub Deo: ut autem homo rectè se habeat in tali communitate, debet bene se habere ad Deum, qui illi præest, & ad consocios suos: Deo debet fidelitatem, reverentiam, & gratitudinem, unde data sunt tria prima præcepta, Ad alios se habet vel specialiter, ut teneatur iis reddere debitum, pro quo est quartum præceptum, de honorandis parentibus: vel generaliter, ut nulli inferat nocumentum, sive opere, per homicidium, adulterium, furtum: sive ore: per falsum testimonium: sive corde, per concupiscentiam.

Quarta pars ex præcedenti colligitur: nā in primis graviora sunt peccata contra Deum, quàm contra homines. Deinde gravius est offendere parentes, quā alios. Rursus gravius est opere offendere quàm ore, & ore, quam corde: ac tandem inter peccata operis gravius est homicidium, quàm adulterium, & adulterium quàm furtum, ut habes *articulo 6.*

RESOLUTIO III. *Cæremoniæ antiquæ legis convenienter dividuntur in sacrificia, sacramenta, sacra, & observantias.*] PROBATUR *ex 1. 2. quæst 101. art. 4.* nam cæremonialia præcepta ordinantur ad cultum Dei, in quo possunt considerari 1. ipse cultus, qui specialiter consistit in sacrificiis. 2. Instrumenta colendi, ut tabernaculum, vasa, & alia hujusmodi quæ pertinent ad sacra. 3. Institutio ad cultum divinum, quod sit per quandam consecrationem, ad quam pertinent sacramenta. 4. Cultorum singularis conversatio, per quam distinguuntur ab aliis, & ad hoc pertinent observantiæ, puta in cibis, & vestimentis, &c.

Est autem hic *Observandum*, circa ejusmodi cæremonias 1. sacrificia antiquæ legis habuisse duplicem causam valde congruam, alteram, litteralem alteram figuralem, ut latè declaratur *quæst. 102. art. 3.* Litteralis erat, tum ut homo rem aliquam offerendo, & consumendo in honorem Dei, ea oblatione profiteretur Deum esse authorem vitæ & mortis, principium & finem rerum omnium: tum ut Judæi paulatim retraherentur ab idololatria, sacrificia vero Deo, non idolis offerendo. Figuralis verò, ut per animalium sacrificia repræsentaretur sacrificium crucis, quo ipse Christus seipsum Deo obtulit, in odorem suavitatis.

Observandum 2. ex art. 4. duabus etiam de causis debuisse institui sacra aliqua in veteri lege, nempe specialia templa & vasa, speciale tabernaculum, &c. Imprimis ut per hoc animi hominum ad majorem Dei reverentiam adducerentur: habet enim hoc humanus affectus, ut quæ communia sunt minùs revereatur, quàm quæ habent aliquã excellentiæ discretionẽ ab aliis. Deinde ut cùm lex vetus esset instituta ad repræsentandum mysterium Christi, per aliquas observantias speciales & determinatas, talis repræsentatio commodè fieri posset.

Observandum 3. ex art. 5. Sacramenta legis antiquæ habuisse item duplicem causam, literalem, & figurativam, verbi causa, ratio literalis Circumcisionis, eaque præcipua fuit, ad protestationem fidei unius Dei: figurativa verò, ut repræsentaretur circumcisio spiritualis facienda per Christum, seu ablatio corruptionis culpæ, & pœnæ in nos per carnalem originem defluentis. Literalis ratio agni Paschalis erat, ut fieret commemoratio beneficii, quo Deus Judæos eduxerat de Ægypto: figuralis autem, ut per illius immolationem significaretur futura immolatio Christi. Et ita de aliis.

Observandum 4. ex art. 6. easdem rationes habuisse locum in observantiis legalibus, quia sicut aliæ res depu-

deputatæ ad divinum cultum, aliquam ſpecialitatem habere debent, ob majorem earum reverētiam; ita in converſatione illius populi, & præcipuè ſacerdotum, debuerunt eſſe aliqua ſpecialia, congruentia ad cultum divinum. Et quia cultus legis figurabat myſterium Chriſti, debebant etiam illius obſervantiæ figurare aliquid, circa Chriſtianorum vitam. Unde quorundam animalium uſus in lege fuit prohibitus, literaliter quidem, vel quia immunditiam aliquam generant, vel ut Judæi deteſtarentur morem Ægyptiorum, aliorumque Gentilium qui ejuſmodi animalia, idolis immolabant: figuraliter verò, ut intelligerent fugienda eſſe peccata, quæ per animalia illa prohibita repræſentabantur. Similiter prohibitum fuit Judæis, ne induerentur veſtibus lana, & lino contextis, tum quia Gentiles ejuſmodi veſtimentis, in cultu Deorum ſuorum utebantur: tum ut indicaretur, lanam ſimplicitatis & innocentiæ non debere conjungi, cum lino ſubtilitatis & malitiæ.

RESOLUTIO IV. *Præcepta judicialia in quatuor membra convenienter dividi poſſunt.*] PROBATUR, nam ut ait S. Thomas *1. 2. quæſt. 104. art. 4.* cùm per præcepta judicialia homines ad invicem ordinentur, eorum diſtinctio ſumi poteſt ſecundum diſtinctionem ordinationis humanæ. Quadruplex autem ordo in aliquo populo inveniri poteſt, unus quidem, Principum populi ad ſubditos; qua ratione dantur præcepta de inſtitutione Principum, & de reverentia iis exhibenda: alius autem ſubditorum ad invicem, cui reſpondent præcepta circa emptiones, venditiones, &c. tertius populi ad extraneos, quomodo extant præcepta de bellis contra hoſtes, de ſuſceptione peregrinorum: quartus denique ſpectat ad domeſticos, ad quos præcepta de ſervis, uxoribus, & filiis diriguntur. Porro S. Doctor *quæſt. 105.* latè tractat de præceptis illis judicialibus in ſpeciali, variaſque eorum convenientias, ad

intelligentiam Scripturæ non parum necessarias, apposititiè tradit.

Quomodo autem præcepta judicialia à moralibus & cæremonialibus distinguantur, paucis accipe ex S. Doctore *quæst. illa 104.* tribus primis articulis. In primis hæc præcepta non inferuntur ex principiis naturæ, tanquam eorum conclusiones, & ea ex parte differunt à moralibus, & conveniunt cum cæremonialibus. Quia vero ordinantur ad convictum hominum inter se invicem, in hoc distinguuntur à cæremonialibus, quæ ad cultum Dei pertinent. Rursus præcepta cæremonialia primo instituta erant, ut essent umbra & figura futurorum, maximè Christi omnis sanctitatis authoris: judicialia autem ad justitiam, & pacem inter cives constituendam præcipuè ordinata erant, non ad futurorum repræsentationem. Unde cum præcepta cæremonialia nullatenus jam servare liceat, quia indicarent Christum nondum advenisse; possunt tamen judicialia iterum institui, ut patet ex decimis, quæ authoritate Ecclesiæ, in lege nova sunt præceptæ. Quia tamen lex Mosayca penitus extincta est quoad cæremonialia & judicialia hæc nullo modo obligant, quatenus in ea lege continentur. Unde Christus morte sua nos liberavit à jugo legis antiquæ, quantum ad ejusmodi præcepta, licet non quantum ad moralia, quia hæc etiam sunt de lege naturæ.

RESOLUTIO V. *In lege nova quædam opera externa præcipiuntur, & alia prohibentur, fuit etiam homo sufficienter per eam ordinatus, quoad actus interiores.*] PRIOR PARS ita explicatur, juxta mentem S. Thomæ *1.2. quæst. 108. art. 1.* Cùm lex nova consistat præsertim in gratia, hæcque per Christum hominem nobis detur, congruum est ut per aliqua exteriora sensibilia gratia à Verbo Incarnato profluens, in nos derivetur, & ex gratia interiori, per quam caro spiritui subditur, exteriora quædam opera sensibilia produ-

producantur. Unde exteriora opera dupliciter ad gratiam pertinere possunt uno modo sicut inducentia ad gratiam, ut sunt opera sacramentorum, & hæc sunt in præcepto. Alio modo tanquam ex instinctu gratiæ producta, sed cum discrimine, nam quædam habent necessariam convenientiam, vel contrarietatem ad gratiam quæ in fide per dilectionem operante consistit, & hæc sunt vel præcepta ut fidei confessio, vel prohibita, ut illius negatio. Alia verò non habent talem convenientiam, vel contrarietatem, & ea non sunt præcepta, aut prohibita ex primaria legis institutione, quale est comedere hos, vel illos cibos, sed relinquitur superioribus; ut statuant quid circa hæc à subditis fieri, aut non fieri velint. Et quantum ad hæc, lex Evangelica dicitur lex libertatis, ut distinguatur à veteri, quæ multa determinabat, & pauca relinquebat hominum libertati determinanda.

Ex his autem colligi potest legem novam sufficiëter ordinasse exteriores actus, ut habetur *art. 2.* Cùm enim sit lex gratiæ, in exterioribus ea debuit solùm præcipere; per quæ in gratiam introducimur, vel quę ad rectum usum gratiæ necessaria sunt; quare nulla alia opera externa determinare debuit, quam sacramēta, & præcepta moralia, quæ de se pertinēt ad rationem virtutis, ut non esse occidendum, furandum; & similia.

Neque dicas, ad legem novam præcipuè pertinere fidem per dilectionem operantem, atque adeò sicut in lege nova explicitè sunt quædam credenda quæ in veteri lege non nisi implicitè credebantur, ita debuisse in ea dari præcepta, de operibus quibusdam externis moralibus, anteà non determinatis. Non enim est par ratio, quia ut notat S. Doctor *in responsione ad 1.* cùm ad ea quæ sunt fidei, pervenire nequeamus nisi per gratiam, congruum erat ut abundantiori gratia adveniente credenda explicatiùs traderentur: sed ad opera virtutum dirigimur per ra-

tionem naturalem, quare in his non oportuit dari, nisi præcepta legis moralia, quæ sunt de dictamine rationis.

Verùm ut hæc omnia clariora evadant, *nota* ex cõmuni Theologorum sententia in lege nova esse præcepta triplicis generis, nempe præcepta moralia, præcepta fidei, & præcepta sacramentorum. Inter quæ illud est discrimen, quòd præcepta moralia, cùm sint de lege naturæ, non sunt à Christo instituta, sed tantum explicata, & ab erroribus, quibus ex malitia hominum obvoluta fuerant, vendicata. Præcepta verò fidei non sunt etiam de novo instituta, cùm antiqui non salvarentur, nisi per fidem in Christum, sed tantùm clariùs explicata; ita ut explicitè teneamur credere fidei mysteria, quæ in lege veteri sõlum implicitè credebantur. At præcepta spectantia ad usum Sacramentorum, sunt ex nova ordinatione: cùm abrogatis veteribus sacramentis, Christus ipse nova instituerit.

Posterior pars qua diximus, legem novam sufficienter hominem ordinasse, quoad interiores actus, patet ex sermone Domini in monte, in quo tota informatio vitæ Christianæ continetur, *ex art. 3.* Ac primùm, hominem ordinavit quoad seipsum, idque secundum duos illius interiores motus, qui sunt voluntas de agendis, & intentio de fine. Et quidem quantum ad voluntatem agendi, ordinavit hominis voluntatem; præcipiendo ut abstineat non tantum ab operibus malis exterioribus, sed etiam ab interioribus, & ab occasionibus malorum. Quoad intentionem verò, monendo ut in bonis quæ agimus, humanam gloriam, aut divitias mundanas non quæramus. Secundò ordinavit quoad proximum, prohibendo ne eum temerè, aut injustè judicemus. Ultimò docuit modum adimplendi Evangelicam doctrinam, scilicet implorando divinum auxilium, mandata servando, & ad perfectam virtutem contendendo.

RESO-

RESOLUTIO IV. *Modus virtutis aliquo sensu cadit sub præceptum, alio nō.*] DECLARATUR ex S. Doctore *1.2. quæst. 100. art. 9. & 10.* In primis modus aliquis virtutis, ut scilicet fiat scienter, & libere, cadit sub præceptum. RATIO EST, quia præceptum imponitur hominibus, ut hominibus, seu quatenus agunt ex ratione, & voluntate libera. Quare ille præcepto non satisfacit, qui ignoranter facit opus, quod præceptum est. Hoc autem intellige de præcepto positivo, negativum enim observatur, quatenus non fit quod prohibitum est.

Secundò, ut quis præceptum positivum impleat, nō requiritur intentio satisfaciendi præcepto, sed sufficit si opus fiat scienter, & ex libertate. Quia præcipitur solum, ut tale opus hîc, & nunc fiat; quare nil refert, quòd homo habeat, aut non habeat actualem intentionem satisfaciendi, dummodo ponat actum substantialem, qui præceptus est.

Tertiò, modus virtutis, qui est, ut fiat firmiter & immobiliter, non cadit sub præceptum. Neque enim ab homine, vel à Deo punitur ut transgressor præcepti, qui debitum parentibus honorem impendit, quamvis non habeat habitum pietatis. *Confirmatur*, nam actus præcepti exercentur, ut per eos perveniatur ad perfectionem habitus.

Quartò, potest satisfieri præcepto, per opus malum ex circumstantia, dummodo sit bonum ex objecto. Præcepta enim sunt de actibus secundum speciē bonis, quare censentur observari, quando ejusmodi actus fiunt, etsi secundum aliquam circumstantiam inficiantur quoad individuum, si verbi causa, fiant ex vana gloria; quia licèt Legislator intendat, ut actus præcepti bene fiant, illius tamen intentio quoad hoc non obligat, nisi in præcepto expressum sit

Quintò, modus charitatis est in præcepto, quando divina lex præcipit actum dilectionis: siquidem modus charitatis est, ut Deus diligatur ex toto corde, & super omnia; talis autem modus est de præcepto dilectio-

dilectionis Dei, ut dicetur *lib. 3.* ubi explicandum erit, quid sit diligere Deum super omnia, & quo tempore tale præceptum obliget.

Sextò denique modus charitatis non cadit sub aliis præceptis: nam verbi causa, præceptum de honorandis parentibus, dicit tantùm, ut parentibus honor exhibeatur, non autem ut id fiat ex charitate. Idem dic de præceptis audiendi Missam, jejunandi, dandi eleëmosynam, & similibus; ea enim observantur, dummodo ipsi actus reales præcepti executioni mãdentur, esto, in finem dilectionis Dei, ex intentione operantis non referantur.

CAPUT VI.

De lege humana secundum se.

RESOLUTIO I. *Utile fuit aliquas leges ab hominibus constitui.*] QUIA UT TRADIT Angelicus Doctor *1. 2. quæst. 95. art. 1.* quamvis homo habeat naturalem inclinationem ad virtutem, virtutis tamẽ perfectionem assequi non potest, nisi media aliqua disciplina, quàm à se sufficienter habere nequit; eo quòd virtutis perfectio in eo sita est, ut homines ab indebitis retrahat delectationibus, ad quas valde proni sunt. Quare necessaria fuit legum disciplina, quæ metu pœnæ homines protervos à vitiis retraheret, & ad virtutem induceret.

Nota 1. ex quæst. 91. art. 3. Quòd sicut in ratione speculativa, ex principiis indemonstrabilibus naturaliter cognitis, eruuntur conclusiones diversarum scientiarum, quarum cognitio non est nobis naturaliter indita, sed per industriam rationis inventa: ita etiam ex præceptis legis naturalis, quasi ex quibusdam principiis communibus & indemonstrabilibus, ratio humana procedit ad aliqua magis particulariter disponenda; & istæ particulares dispositiones, secundum humanam rationem adinventæ, dicuntur leges.

Nota 2. ex quæst. 95. art. 2. Duobus modis posse aliquid